

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, доцента
Хахуцяк Ольги Юрїївни на дисертацію
ПОЯРКОВА АНДРІЯ ЮРІЙОВИЧА**

**«Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
081 Право**

Актуальність теми дослідження. Актуальність кваліфікаційної наукової праці «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями» є беззаперечно високою та зумовлена низкою взаємопов'язаних факторів. Одним із ключових чинників, що визначають актуальність, є стійка тенденція до ускладнення форм і методів протиправної діяльності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, що дедалі частіше здійснюється організованими групами та злочинними організаціями із використанням сучасних інформаційних технологій, конспіративних механізмів та транснаціональних зв'язків. У сучасних умовах такі кримінальні правопорушення становлять підвищену суспільну небезпеку, оскільки посягають не лише на здоров'я населення, а й на основи національної безпеки, економічної стабільності та громадського порядку.

Специфіка доказування у зазначеній категорії кримінальних проваджень обумовлена багатосуб'єктністю злочинної діяльності, ієрархічною структурованістю організованих форм співучасті, латентністю злочинів, необхідністю активного застосування негласних слідчих (розшукових) дій, міжнародного співробітництва, спеціальних знань та результатів експертних досліджень. Водночас судова практика засвідчує наявність проблем правозастосування, пов'язаних із належністю, допустимістю, достовірністю та достатністю доказів, зокрема отриманих у результаті проведення негласних

заходів, контролю за вчиненням злочину, оперативних закупок, а також із доведенням ознак організованої групи чи злочинної організації.

Додаткової актуальності темі надає необхідність забезпечення балансу між ефективністю кримінального переслідування та гарантіями прав і свобод людини, передбачених Конституцією України та практикою Європейського суду з прав людини, особливо в аспекті дотримання права на справедливий суд, права на захист і недопустимості використання доказів, здобутих із порушенням закону.

Отже, наукове осмислення теоретичних засад і практичних проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, що вчиняються організованими формами співучасті, є своєчасним, соціально обумовленим та таким, що має істотне значення для вдосконалення кримінального процесуального законодавства, формування єдиної судової практики та підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування і суду.

Характеристика основних положень роботи. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (323 найменування на 35 сторінках) та чотирьох додатків на 19 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 312 сторінок, з них основний текст – 259 сторінки.

У трьох основних частинах дисертаційної роботи комплексно досліджено теоретичні засади і практичні проблеми кримінальних проваджень про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями. У дисертації розв'язується наукове завдання, яке полягає у комплексному дослідженні теоретичних засад і практичних проблем доказування у кримінальних провадженнях щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, визначенні особливостей формування предмета доказування у таких провадженнях, встановленні специфіки

збирання, перевірки та оцінки доказів з урахуванням конспіративного характеру злочинної діяльності, а також у розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики з метою підвищення ефективності протидії організованим наркозлочинності.

Логічно структурований текст дає змогу констатувати належну кореляцію змісту тексту з узагальненням наукових здобутків у висновках та демонструє ґрунтовне розуміння автором проблематики предмету дослідження. Архітектоніка будови тексту дисертаційної роботи Андрія Пояркова здебільшого перебуває у релевантному зв'язку з метою роботи, поставленими завданнями та отриманими висновками.

Анотація дисертації ідентична її основному змісту та повною мірою відображає основні положення дослідження. Оформлення дослідження відповідає встановленим вимогам. Робота виконана грамотною українською мовою.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, наукова новизна. Дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023); Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126). Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) і Пріоритетним напрямкам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 31 жовтня 2023 року (протокол № 22).

Мета дисертаційної роботи визначена як розроблення та обґрунтування положень теоретичних, правових і праксеологічних засад доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями, з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення кримінального процесуального законодавства та відповідної правозастосовної практики. Вказане, надає можливість сформулювати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації з удосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування.

Для реалізації поставленої мети автор визначив перелік завдань, які було успішно розв'язано під час виконання дослідження.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань під час аналізу предмета дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціально-наукові методи: діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий (компаративістський), системно-структурний, формально-логічний та моделювання.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Дисертація є комплексним дослідженням в якому на основі доктринальних положень кримінального процесу, з урахуванням правозастосовної практики, а також законодавчих підходів європейських країн обґрунтовано низку положень і висновків щодо здійснення кримінального провадження даної проблематики.

Зокрема, варто погодитись із думкою автора, щодо доцільності запровадження у практику розслідування злочинів, пов'язаних з діяльністю організованих груп та злочинних організацій у сфері обігу наркотиків, іноземного досвіду правової регламентації та організаційного забезпечення

окремих процесуальних дій (США, Франція, Німеччина, Канада) в частині надання додаткових повноважень спеціалізованим підрозділам, що протидіють організованій наркозлочинності, зокрема щодо підстав і процедури проведення обшуку; спрощення процедури розгляду справ, пов'язаних із обігом наркотиків, використання угод про співпрацю з органами досудового розслідування; захисту прав і законних інтересів осіб, які потрапляють до організованої злочинної небезпеки; депортації іноземних громадян, підозрюваних у зв'язках із «наркосиндикатами»; продовження термінів превентивного тримання під вартою осіб, підозрюваних у транснаціональному наркотизмі; кримінального переслідування за вчинення дій, що ускладнюють ідентифікацію особи.

Заслуговує на підтримку запропоноване автором визначення негласних слідчих (розшукових) дій, яке ґрунтується на положеннях кримінального процесуального законодавства України та водночас конкретизує їх зміст крізь призму доказування у кримінальних провадженнях щодо організованих груп і злочинних організацій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. Автор обґрунтовано акцентує на процесуальній природі НСРД, їх доказовому потенціалі та особливостях правового режиму застосування, що відповідає сучасним тенденціям правозастосовної практики. Запропонована дефініція не суперечить положенням КПК України, а навпаки, сприяє їх системному тлумаченню та уточненню в контексті протидії організованій наркозлочинності.

Окремої уваги заслуговує здійснений автором аналіз взаємодії слідчих, прокурорів та оперативних працівників як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівнях у кримінальних провадженнях щодо діяльності організованих груп та злочинних організацій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Дисертант обґрунтовано визначає дворівневу модель такої взаємодії, виокремлюючи координацію між національними суб'єктами протидії наркозлочинності та співробітництво з міжнародними інституціями, зокрема Інтерполом,

Європолом, UNODC, EMCDDA, MONEYVAL та іншими спеціалізованими органами.

Заслуговує на підтримку систематизація форм міжнародної правової допомоги у сфері доказування, зокрема направлення запитів про міжнародну правову допомогу, отримання інформації щодо банківських рахунків та фінансових операцій, організація спільних процесуальних заходів і транскордонних спецоперацій, сприяння екстрадиції підозрюваних чи обвинувачених осіб. Такий підхід свідчить про комплексне розуміння автором специфіки документування транснаціональної організованої наркозлочинності та підтверджує практичну спрямованість дослідження.

Крім того, у дисертації дістали подальшого розвитку наукові підходи до визначення мети кримінального процесуального доказування у провадженнях щодо злочинів, пов'язаних з діяльністю організованих груп і злочинних організацій у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. Автором уточнено зміст доказів як єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, розширено кримінально-процесуальну характеристику показань, речових доказів і висновку експерта, а також запропоновано зміни до окремих положень КПК України з метою удосконалення нормативного регулювання доказування.

Подальшого розвитку набули питання систематизації способів вчинення злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів організованими формуваннями та типологізації учасників таких злочинних структур з урахуванням ієрархічного розподілу ролей і функцій. Зазначені положення мають як теоретичне, так і практичне значення для вдосконалення механізму доказування у кримінальному провадженні.

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується потужною джерельною базою дослідження, достатніми емпіричними даними, а також вдало обраним комплексом наукових методів пізнання.

Повнота викладених наукових результатів в опублікованих працях здобувача. Основні положення та результати дисертації викладено у трьох

наукових статтях, опублікованих у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, та п'яти тезах, викладених, у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій і круглих столів. Перелік наукових праць здобувача й аналіз їх змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження достатньо повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на різних науково-практичних заходах.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Дотримання принципів академічної доброчесності оцінювалося, з огляду на суть таких принципів та підходів до розуміння основних різновидів академічного плагіату, викладених в Листі Міністерства освіти і науки України від 23.10.2018 № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». Зокрема, Поярков Андрій Юрійович у роботі не допускає: дослівного запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело; використання інформації у виді фактів, ідей, тощо з джерела без посилання на це джерело; перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені в дисертаційній роботі положення можуть бути використані у:

освітньому процесі – під час підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять здобувачами вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес України», «Доказування у кримінальному провадженні», «Криміналістика», «Розслідування окремих видів злочинів» (акт Національної академії внутрішніх справ від 11.03.2025 року № 21-оп);

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розроблення наукових проблем доказування у кримінальних провадженнях (акт Національної академії внутрішніх справ від 27.03.2025 року № 27-нд);

– *правозастосовній діяльності* – у системі службової підготовки та в практичній діяльності органів досудового розслідування з метою розроблення та вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, підготовки посібників, методичних рекомендацій (акти Головного управління Національної поліції в Сумській області від 10.04.2025 року; Управління стратегічних розслідувань в Сумській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України від 11.04.2025 року).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту роботи.

Незважаючи на загальне позитивне враження від роботи дисертанта, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні положення, які мають бути уточнені:

1. У підрозділі 1.2. «Правові засади доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями», на стор. 73, запропонована автором нова редакція ст. 96 КПК України є обґрунтованою та спрямованою на уніфікацію підходів до оцінки показань учасників кримінального провадження. Разом із тим, окремі положення щодо використання відомостей про репутацію допитуваної особи потребують додаткового доктринального обґрунтування з огляду на гарантії презумпції невинуватості та стандарти справедливого судового розгляду.

Положення про подання доказів щодо негативної репутації (засудження за неправдиві показання, обман, тощо) може викликати дискусію, оскільки КПК не передбачає прямо «доказів репутації» як окремого виду; ЄСПЛ у своїй практиці досить обережно ставиться до використання характеристик особи як підстави для знецінення показань. Тобто, положення потребує дуже точного формулювання, щоб уникнути порушення принципу презумпції невинуватості та рівності сторін.

2. У п. 2.2.3, на стор. 160 викладена пропозиція автора щодо доповнення ст. 91 КПК України положенням про встановлення причин та умов вчинення кримінального правопорушення, яка на думку рецензента, має науково-теоретичне підґрунтя та спрямована на посилення превентивної функції кримінального провадження. Разом із тим, зазначене питання має дискусійний характер з огляду на процесуальну природу предмета доказування та функціональне призначення кримінального процесу.

Проте наведені зауваження та пропозиції, здебільшого, носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Пояркова Андрія Юрійовича.

Дисертація вирізняється чіткою логічною структурою, викладена грамотно, фаховою мовою з дотриманням наукового стилю, що свідчить про належний рівень володіння автором спеціальною науковою термінологією. Зміст дослідження підтверджує його завершеність, методологічну послідовність та авторське осмислення предмета дослідження. Додатки мають прикладне значення, логічно пов'язані з основним текстом і є ілюстрацією або емпіричним підтвердженням викладених положень. Оформлення та обсяг дисертаційної роботи повністю відповідають чинним вимогам Міністерства освіти і науки України.

Загальний висновок. Представлена дисертаційна робота Пояркова Андрія Юрійовича «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняються організованими групами, злочинними організаціями» є завершеною роботою, сформульовані у ній наукові результати містять елементи наукової новизни, які мають теоретичне і практичне значення для сучасної науки теми. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (у редакції постанови КМУ від 19 травня 2023 року № 502), наказу Міністерства

освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ від 19 травня 2023 року № 502), а її автор – Поярков Андрій Юрійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент
Завідувач кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Ольга ХАХУЦЯК

